

ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΣΕΙΡΑ Ε'.

ΛΟΓΩΣ

ΠΕΡΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΥΝΤΕΘΕΙΣ

ΥΠΟ

ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΥΒΟΕΩΣ.

Ἐφημερίου

τῆς ἐν Μασσαλίᾳ, Ἐλληνικῆς, Ορθοδόξου Ἐκκλησίας.

ΜΑΣΣΑΛΙΔΗ, τῇ ΚΕ'. Νοεμέριου, ΛΩΝΔ'.

Τυπων ψαυτες υπτιν ἐπ τῶν ὄβδην Σινών.
Πάρε σταυρον τὴν ὄβδην Κυρίου ἐπι γῆς ἀλλατρίας;
(Ταλ. μλσ').

ΕΝ ΕΡΜΟΤΠΟΛΕΙ ΣΥΡΟΥ

ΤΥΠΟΙΣ Γ. ΜΕΛΙΣΤΑΓΟΤΣ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ

(Οὐδὲ Αγορᾶς ἀριθ. 613.)

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΝΟΗ ΚΑΡΑΒΙΑ ♦ ΑΘΗΝΑΙ

MCMLXXV

1858.

ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΥΝΤΕΘΕΙΣ

ΥΠΟ

ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΥΒΟΕΩΣ.

Ἐφημερίου

τῆς ἵνα Μασσαλίᾳς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἑκκλησίας.

ΜΑΣΣΑΛΙΔΗ, τῇ ΚΕ'. Νοεμβρίου ΛΩΝΔΑ'.

Γριπούς ποσητές υμίν δὲ πᾶν ἀδάν Σιάν.
Πάσι σταράν την ἀδάν Κυρίου επι γῆς ἀλλατρία;
(Ταλ. ρλσ.)

ΕΝ ΕΡΜΟΤΠΟΛΕΙ ΣΥΡΟΥ

ΤΥΠΟΙΣ Γ. ΜΕΛΙΣΤΑΓΟΥΣ ΜΑΚΕΔΟΝΟΣ

(Οὐδεὶς Ἀγορᾶς ἀριθ. 613.)

1858.

ΤΗ^τ

ΜΙΑ ΑΓΙΑ ΚΑΘΟΛΙΚΗ

ΚΑΙ

ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗ

ΤΟΥ

ΧΡΙΣΤΟΥ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΤΟΝ ΛΟΓΟΝ ΤΟΥΤΟΝ

ΑΝΑΤΙΘΕΣΙΝ

Ο ΓΡΑΨΑΣ.

Πρὸς τοὺς Ἀναγινώσκοντας.

Ο λόγος οὗτος συνετάχθη ἵνα ἐκφωρηθῇ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Μασσαλίας, πρὶν ἡ μουσικὴ τοῦ Ἰωάννου Χαβιαρᾶ ἢ τοῦ B. 'Pardhártyyēr εἰσαχθῇ ἐν αὐτῇ' ἀ.λ.λ' οἱ ἐπιτροπεύοντες τῇρ 'Ἐκκλησία' ἡγρήσαστό μοι τὴν ἀδειὰν τῆς ἐγραφήσεως, καθ' ὑπαγορευσιν ἵσως τοῦ συγαδέλφου μου, διει-
τυχάρει ὁ μαρτυρεῖται. Τοῦτο δὲ αὖθις χρεῖται ἀρ-
θεωρῆσας ἀρεπληρωσα διὰ τῶν καταλλήλων καρόγων τῶν
Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων, ὡς καὶ διὰ συντόμου
ἀρασκευῆς ἐπὶ τῶν ἐκ Μαγκεστρίας δόνο διατριβῶν, δημοσιευ-
θεισῶν πρὸ τούς χρόνους διὰ τοῦ φύλλου τῆς Ἐλπίδος καὶ
τοῦ Αἰώνος. "Οθεν ἐκδίθεται ἡδη προτροπῇ τῷρ φύλῳ καὶ
γρωποδοτήσει ἀρδρῶν εἰδημορεστέρων μου.

"Εὕρωσθε.

Ἄρχιμανδρίτης
ΝΑΘΑΝΑΗΛ ΙΩΑΝΝΟΥ.

Ἐν Ἐρμούπολει Σύρου,
τῇρ 20 Μαΐου 1853.

ΛΟΓΟΣ

ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΣΥΝΤΕΘΕΙΣ

ἢ π δ

Ναθαναήλ Ἰωάννου Εὔρωσθε;

Ἐρμιανοῖς τῇρ ἐν Μασσαλίᾳ Ἐλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Μασσαλίᾳ, τῇρ καὶ Νοεμβρίου φωτός.

Εὔρεμαι τίς; ψαλλίτω. ('Ιαν. ἡ. 13.)

ΟΤΕ ματέθην εἰς Μασσαλίαν ὡς ἐργμέριος τῆς ἐκεῖ Ἐλληνικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, οὐ πολὺς παρηγόλις γρόνος, καὶ οἱ δύο γενεῖς ἥρξαντο νὰ συσκέπτωνται ἐν ταῖς συνελεύσεσιν αὐτῶν, ότιώς, περὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, ὡς εἰσακτέας, εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν· ἀλλ' εἰς δύο διηρέθησαν μερίδας, οἱ μὲν οὐπετήριοί τὴν Ἐκκλησιαστικήν, οἱ δὲ τὴν Εὐρωπαϊκήν. Τότε δὲ οἱ τοὺς δρους καὶ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας σεβόμενοι ἤτισαντο νὰ πληροφορηθῶσιν, ἀν ἐπιτρέπονται παρὰ τῶν κανόνων ἡ εἰσαγωγὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· καὶ περὶ τούτου πληροφορηθέντες ἀντετείνοντα τοῖς ἀλλοις. "Οθεν κατὰ τὴν εἰκοστὴν πέμπτην Νοεμβρίου τοῦ χιλιοστοῦ ὄκτακοσιοστοῦ πεντηκοστοῦ τετάρτου ἔτους φιλονεικίας περὶ τούτου γινομένης, ἥρωτησέ τις τὸν ἀντιτείνοντα, πόθεν ἔχεις ταῦτα; ὁ δὲ ἀπεκρίνατο ἀπὸ τοῦ ἴερέως. Καὶ τίς ἔρωταὶ αὐτῶν; αὐτὸς εἶναι μισθωτὸς, καὶ οὐδὲν δικαίωμα ἔχει ν' ἀναμιγνύηται εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἥμαν. Καὶ πῶς, Χριστιανὲ, οὐκ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἀποκρίνωμαι εἰς δεκά-
τα τῶν μετρίων; τὸ τῆς ἀδελφότητος βεβαίως; δῆμοι, διότι οὐκ εἰμι μέλος; αὐτῆς· ὡς ἴερεὺς δύμως ὀφείλω νὰ λαλήσω δι-
νατῇ τῇ φωνῇ, καὶ λόγον νὰ γράψω ἔχω δίκαιον, ἀν σχε-
τικῶν τῆς ἀδελφότητος, ισον τούλάχιστον, καὶ τὶ λέγω
ἴσου; ἀνάτορον πάντων καὶ ἐπιθλητικόν· διότι ἐπιθάλλει μοι:

τὸ μέγα τοῦτο καθῆκον αὐτὸς ὁ θεμελιωτὴ; τῆς Ἐκκλησίας Ἰησοῦς Χριστὸς, ὡς καὶ πάντες οἱ ὑπ' αὐτοῦ τεθέντες νόμοι, παραχεινούμενοί μοι νὰ ἐπακινῶ τὰ καλὰ, καὶ κατακρίνω τὰ κακά. Μὴ αἰσχυνθῆς (λέγουσιν οἱ νόμοι οὗτοι) τοὺς ἐνδόξους τῆς γῆς, μηδὲ αὐτὸν τὸν φέροντα τὸ διάδημα, καὶ ὄρθοτόμει τὸν λόγον τῆς ἀληθείας. Καὶ ὁ μὲν θεόπνευστος Παῦλος κελεύει « ἔλεγεν, ἐπιτίμουν, πχρακάλεσον » (α). ὁ δὲ θεομακάριστος Πέτρος λέγει α τὴν αδελφότητα ἀγαπᾶτε » (β). Καὶ γὰρ ταύτην ἀγαπῶ, αἰλαὶ τὰς καινοτομίας, ὃς ἐπιχειρεῖ νῦν, οὐ δέξομαι, καὶ οἰδόλως πτοοῦμαι λέγων τὴν αλήθειαν· ἐπὶ τὰς δύο δὲ πρύμνας τοῦ πλοίου καθήμενος, τὴν τε Παλαιὰν, λέγω, καὶ Νέαν Γραφὴν, εἰ τόχοι μοι τρικυμία, διὰ τῶν κωπῶν παλαῖω κατὰ τῆς μηνίας τῶν ἀνέμων. Ἐπειδὴ λοιπὸν ποιῶλοὶ τῶν ἐνθάδε ὄμοιον ὑπὸ τοῦ πρὸς τὰ θεῖα μεγάλου πόθου καταφλεγόμενοι, συνέλαβον ἰδέαν, ἵνα εἰσαγάγωτιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν μουσικὴν μελῳδικὴν καὶ ἀρμονικὴν, καὶ μετ' ἐπιμονῆς ἐνεργοῦσι νὰ πραγματοποιήσωσι τὴν ἰδέαν ταύτην, θεοπρεπὲς τῷσαν ἔργον ἐπιχειροῦσι καὶ θεοφελῆ πρᾶξιν θέλουσιν ἐκτελέσσει. Λέγων δὲ ταῦτα, μὴ νομίσητε, ὅτι ἐννοῶ τὴν πρὸ δύο ἐνιαυτῶν πολυθρύλλητον ἔκείνην τοῦ θεάτρου, ἀπαγε! ἀλλὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν θεομοθετητεῖσαν καὶ ὑπὸ τοὺς δρους καὶ κανόνας αὐτῆς τεθεῖσαν, ἥτις δυστυχίας ἐπαθεῖ καὶ αὕτη ὅ, τι καὶ τὸ φιλόμουσον αὐτῆς ἔθνος. ὅ ἐστιν ἐπεσεν ἀπὸ τῆς ἀρχαίας καλονήσ, ἔχχοσ τὸν φυθμόν της, καὶ ὁ χρόνος ἀνέμιζεν εἰς αὐτὴν βαρβάρους φωνὰς, ὡς καὶ εἰς πολλὰ ἀλλὰ τὸ αὐτὸν συνέδη, εἰς τὴν γλώσσαν δηλ. καὶ τὰ τοιαῦτα.

'Αλλ' ἡ ἀνόρθωσις μουσικῆς μεγαλοπρεποῦς, καὶ μάλιστα Ἐκκλησιαστικῆς, δεῖται σκέψεως ἀιωτέρας, δὲν εἶναι ἔργον εὔκολον καὶ τοῦ τυχόντος μουσικῆς λέγω, ἢν ἀπαιτεῖ ἡ εὔλεικ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας πρὸς ὥραιομόν της. Ναὶ, τοιαύτην ἀπαιτεῖ, δοπία ἡ τοῦ Κοσμᾶ τοῦ μελῳδοῦ, Ἐπισκόπου Μακίουμᾶ, πρὸ γιλίων ἐκατὸν τριάκοντα πέντε ἔτῶν· καὶ ἡ τοῦ

συγχρόνου; συνηλικιώτου καὶ συμπαθητοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου τοῦ Μακσούρ, ἦτοι τοῦ Δαμασκηνοῦ, δοτις διὰ τὴν τῶν λόγων αὐτοῦ φυτορείαν καὶ εὐφράδειαν ἐπωνομάσθη ὑστερὸν Χρυσοφόρος. Καὶ δὲ πρὸ τούτων ἀκμάσας, κατὰ τὸ τετρακοσιοστὸν ἐνενηκοστὸν καὶ ἔκτον ἔτος Μ. Χ., Ῥωμανὸς, Ιεροδιάκονος ὃν τῆς ἐν Βηρυττῷ Ἐκκλησίας, ἐφάνη πρώτος τῶν Κοντακίων ποιητὴς καὶ μελῳδὸς, δοτις καὶ πρώτος πάντων ἐμελῳδησε τὸ τῆς Χριστοῦ Γεννήσεως, ἦτοι τὸ εἰς Ἡ Παρθένος σήμερον τὸν ὑπερούσιον τίκτειν· διὸ καὶ μελῳδὸς ἐπωνομάσθη. Μετὰ τοῦτον δὲ ἔρχονται οἱ δύο ἐνδοξοὶ καὶ περιφανεῖς ἀνδρεῖς, δὲ τε Κοσμᾶς καὶ Ἰωάννης, ἐπὶ παιδείᾳ καὶ χρυσαυγεῖ βίῳ· εὗτοι ὑπῆρξαν φωστῆρες μέγιστοι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἀσματογράφοι καὶ μελῳδοὶ ἐγένοντο ἀριστοί, τῶν ὅποιων τὰ μελίρρυτα καὶ πάντερπνα ἀσματογράφηματα καὶ μελῳδήματα κοσμοῦσι τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ καταλαμπρίνουσι τὰς ιερὰς αὐτῆς τελετὰς, καὶ ὡς πολύτιμοι λίθοι ἀγαλαζίουσι πᾶσαν Δεσποτικὴν καὶ Θεομυτορικὴν ἑορτὴν, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην Ἀγίου μνήμην. Ἐν τούτοις τοῖς ιεροῖς μελῳδήμασι βλέπετε τις, ὡς ἐν κατόπτρῳ, τὴν ἐπανθῆ τῶν μουσικῶν ἐμβρύειαν, τὸ ὑψος τῷ· ἀσματικῶν ὕμνων, καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς μουσικῆς. Ναὶ, τοιαύτην ἀπαιτεῖ νὰ ἐπιναγάγῃ ἡ Ἐκκλησία εἰς τοὺς χορούς της. Διὰ τοῦτο προείρομα, διτ, ἡ μὲν ἰδέα θεάρεστος καὶ ἡ πρᾶξις θεοφιλής, τὸ δὲ κατόρθωμα δύσκολον, καὶ οὕτω ἴδιον εἶναι ἐνὸς ἐκάστου· εἰ μὴ, ἀνὴρ θεία πρόνοια εὐδοκήσῃ ν' ἀνεγείρῃ καὶ πάλιν νέον Κοσμᾶν ἢ Ἰωάννην· τότε ἐσόμεθα βέβαιοι, διτ, δὲν θέλομεν ἀργῆσει νὰ ἴδωμεν ἀνεγηγρομένην καὶ ἀνωρθιωμένην ὑπὸ αὐτοῦ τὴν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, καὶ εἰς ἐντελῆ εὐφρύθυμίαν ἀνυψούμενην, καὶ ἐπαναγομένην εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς κλέος καὶ μέλος· καὶ οὕτω ν' ἀποστυβαλίσῃ ἀφ' ἑαυτῆς ἡ μουσικὴ, ὡς καὶ ἡ γλῶσσα, πάντα βαρβαρισμὸν, φραγκισμὸν ἢ τουρκισμόν. Διότι ὁ σκοπὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς εἶναι θεῖος καὶ ὑψηλός· δὲν ἔνται ὁ αὐτὸς μὲ τὸν τῆς τοῦ θεάτρου, ἥτις ὑπόσχεται μὲν εἰς τοὺς ἀκροατὰς τέρψιν, ἥδονὴν καὶ τὰ δόμοια, προσφέρει δὲ πάντα Σατανικὸν θεμελισμὸν, ὡς ἀρωματικὸν εὐαρδεῖς πρὸς εὐχαρίστη-

σιν τῶν ἐν αὐτῇ παραγγομένων. Ταῦτην μὲν ὡς θεῖς Χριστόμος πομπὴν τοῦ Σατανᾶ ὄνομάζει, καὶ τὰς ἐπαύλεις αὐτῆς πομπευτήρια· ἔκεινην δὲ τούνχντίον συντριβὴν καρδίας καὶ καὶ τάνυξιν ψυχῆς, ὡς ἀναρέσει καὶ ὁ Γαζαῖος Προκόπιος. • Μέλος ἢ ἐνάρθρου φωνῆς ὑμνοῖς θεῖοις ἐγχεράσας· ὡς ἀν τὴν μὲν αἰσθητὴν διεγείροι τὸ μέλος, τὸ δὲ νόημα μετ' αὐτοῦ θεῖον πόθον ἢ ἀνάπτοι. "Οὐεν ἡ μὲν εἶναι μουσικὴ θεία, καὶ καθὸ θεία, ἀνήκει εἰς θεῖον καὶ ιερὸν τόπον, ἥτοι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. ἡ δὲ Σατανικὴ, καὶ ἀνήκει εἰς τὰ Σατανικὰ πομπευτήρια κατὰ τὸν θεῖον, λέγω, Χριστόμον, ἥτοι εἰς τὰς τῶν θεάτρων ουμέλας, δρυχηστὰς καὶ δρυχηστρίας αὐτῶν, καὶ τὰς συναθροίσεις των. Πάντη δὲ ἀλλοτρία ἔστιν ἐν τοῖς θεῖοις καὶ ιεροῖς υκοῖς, ἐν τοῖς δοξολογεῖται, ὑμνεῖται καὶ λατρεύεται τὸ ὑψιστον δόνομα τοῦ Ἀκτίστου Ὁντος. Διὰ μὲν τῆς θείας μουσικῆς οἱ ἄγγελοι ἐδοξολόγησαν ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ Κυρίου τὴν Γέννησιν, καὶ δοξολογοῦντες ἔψαλλον εἰς δόξαν ἐν υψιστοις θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκίᾳ (α), καὶ δὲν παύουσι ψάλλοντες τὰ δεύτερα ἔκεινα φῶτα τοῦ πρώτου φωτὸς ἐνώπιον τῆς Τρισπλίου Θεορχίας, τὸν ἐπινέκιον ὑμνον, τὸ «Ἄγιος, «Ἄγιος, «Ἄγιος» (β). Διὰ δὲ τῆς ἑτέρας ψάλλουσιν οἱ πονηροὶ καὶ σκοτεινοὶ ἄγγελοι ἐν τοῖς τούτων ἐργαστηροῖς, ἥτοι θεάτροις, λέσχαις καὶ τοῖς τοιούτοις, σὺν τῷ ἀρχοντὶ αὐτῶν, δστις παραμένει ἐν παντὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ, ἵνα ἀρπάσῃ τινὰ καὶ καταπίῃ, ὡς ὁ θεομακάριστος Πέτρος βεβαιοῦ μου τὸν λόγον, λέγων· «ο δ ἀντίδικος ὑμῶν διάδολος, ὡς λέων ὠρυόμενος περιπάτει ζητῶν τίνα καταπίῃ» (γ).

•Αλλὰ πρῶτον πάντων ὑμεῖς ὀφείλετε νὰ στρέψετε τὰ βλέμματα ὑμῶν καὶ θεωρήσετε οὐχὶ τὴν φωνητικὴν, ἀλλὰ τὴν πνευματικὴν μουσικὴν, ἥτις εἶναι ἀνωτέρα πάσῃ; ἀλλης ἀνοργάνου καὶ ὄργανικῆς, καὶ συμφωνήσετε τὴν θείαν μὲ τὴν πνευματικὴν, ὡς καὶ Ὄριγένης λέγει· «Ως δύο μόνον μετὰ τῆς πρὸς τὴν θείαν μουσικὴν καὶ πνευματικὴν συμφωνίας αἴτησιν προσαγράν-

(α) Λουκ. 6°. 14. (β) Ησ. 5°. 31. (γ) Α'. Πέτρ. 6. 8.

» τῶν τῷ ἐν οὐρανοῖς Πατρὶ περὶ οὐτενοτοῦν, τὸν Πατέρα διδόναι τὰ αἰτήματα τῆς μετὰ τοῦ συμφωνεῖν ἐπὶ γῆς ε. Ἡ συμφωνία δὲ αὕτη εἶναι ἀναγκαῖκα καὶ πάσης ἀλλης αἰρετωτέρα· καὶ ἀφοῦ συμφωνήσητε καὶ ἐνώσητε τὴν τε θείαν καὶ πνευματικὴν, ἀκολούθως ζητήσατε καὶ τὴν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν παραδεδεγμένην φωνητικὴν μουσικὴν, ἵνα εὔτρεπτίσητε καὶ εἰσαγάγητε αὐτὴν ἐν τῷ θείῳ καὶ ιερῷ ναῷ πρὸς δοξολογίαν καὶ αἰνον τῷ ἐν Τριάδι Θεῷ καὶ Πατρὶ. 'Αλλ' ὑμεῖς, Χριστιανοί μου ἀγαπητοί, τὴν μὲν πνευματικὴν ἔχετε δλως ἡμελημένην· ὅποιαν δ' ἄρα ὠφέλειαν δύνασθε νὰ καρπωθῆτε ἀπὸ τῆς καλλιωνύμου, τῆς πνευματικῆς ἐλλειπούσης; οὐδεμίαν. Αὕτη ἀνεύκεινη, οὐδὲ ἔχνος καν ὠφελείας δύναται να ἐγκαταλίπῃ ἐπὶ ταῖς τῶν ἀκρωμάνων ψυχαῖς· Ναι, ἡ εὐηχος μοῦσα τοῦ θεάτρου, καὶ ἡ ὅσον οὕπω εἰσαχθησομένη εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου, εἶναι αὐτὴ ἔκεινη, ἡς αἱ μελίρρυτοι ἀρμονίαι ἐναυλοῦσιν εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν εἰσέτι (α). ἐλθὲ, Λέσβιε Τέρπανδρε, διάσημε τῆς Μιλήτου Τιμόθεε, ἡ μουσικὴ σου ἀπηγορεύθη ἐν τῇ αὐστηρᾷ Σπάρτῃ διὰ τὸν νεωτερισμὸν αὐτῆς. 'Αμφίων, θαύματα ἀποδίδονται εἰς τὴν ἀρμονίαν τῶν μελωδημάτων σου. Φιλότιμε, σὺ μετ' ἀλλων διασήμων ἀνδρῶν περὶ μουσικῆς συνδιελέχθης, εἰπὲ ἡμῖν, εἶναι αὐτὴ ἔκεινη τῆς λύρας σου, δι' ἡς ἐγὼ σήμερον τολμῶ ἄσαι ἀπὸ θυμέλης τὸν Χερουσθικὸν ὑμνον καὶ τοὺς ἄλλους ἐν τῇ θείᾳ ιερουργίᾳ, δεόμενος τοῦ θεοῦ καὶ αἰτούμενος παρ' αὐτοῦ τὴν ἀφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν μου; οὐχὶ, ξένη, θεατρική. Σὺ, 'Ιωάννη Κουκουζέλη, δστις κατεφρόνησας τὸν κόσμον καὶ τὰ τοῦ κόσμου· σὺ, ὁ αὐτοκρατορικὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως μουσικὸς; αἴφνης ἔκειθεν [εἰς τὸν χορὸν τῆς μεγίστης Λαύρας τοῦ Ἀθω εὐρέθης ἄγνωστος, ταπεινὰ ἐνδεδυμένος, ὁρκισθεὶς καὶ ὄρκίσας, ἵνα μὴ σὲ μαρτυρήσωσι τῷ Αὐτοκράτορι ζητοῦντί σε, ἀλλὰ ποῦ;

(α) Τὴν 15 Αὐγούστου τοῦ 1851 ἑτούς πρῶτον προσεκλήθη εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπὸ τῶν ἐπιτρόπων εἰς διδάσκαλος τοῦ κλειδοχυμάλου (Γάλλος) καὶ ἐψαλε Χανιαριστὶ ἐν τῇ ἐορτῇ τῆς Κοιμήσεως καὶ εἰς τιμας ἔτι Κυριακάς πλὴν οὐκ εὐδοκίμησε, καὶ ἀπελύθη.

οὐ ἐξέπληξας τοὺς ἀκροατάς σου, ὅτε ἤνοιξας τὸ στόμα σου εἰς τὸν Ἀκάθιστον ὑμνον τῆς Θεοτόκου, φάλλων «Τὸ προστυχθὲν μυστικῶς». Ἀλλὰ καὶ φιλόσοφός τις ἀρχαῖος ὄμοιογῶν μοι μίαν ἀλήθειαν περὶ μουσικῆς λέγει «Νῦν δὲ ὡς ἡδονῆς χάριν οἱ πλειστοὶ ζητοῦσιν αὐτήν» (α). Λέ! ἂν στοχάζησθε, ὅτι μὲ τὰς πολυειδεῖς φινάκες δύνασθε νὰ ἔξιλεωσυτε τὸν θεὸν, ἀπατᾶσθε· ἀν νομίζητε, ὅτι οἱ πολύφθογγοι ἀλλαγμοὶ, προφερόμενοι ἀπὸ ροστασιῶν θυμέλης, γίνονται εὐπρόσδεκτοι τῷ κτίστῃ τῶν ὅλων, πλανᾶτε ἑαυτούς. Οὐδὲν λέγω, ὑμεῖς κρίνατε τὴν ἀλήθειαν ταῦτην· ἀν δύμας ὅχι, διὰ τὶς ζητεῖτε νὰ δαπανηθῶσι τοσαῦται ποσότητες χρημάτων ἐπὶ ματαίῳ; τὶς ἡ χρεία τῶν τοσούτων πολυειδῶν κραυγῶν, ἐνῷ δι' ἐνὸς ἐντέχνου καὶ καλοῦ μουσικοῦ τὰ πάντα δύνανται γὰρ ἐκπληριωθῆσιν; «Ἡ νομίζετε, ὅτι δὲν εὐρίσκονται τοιοῦτοι; πολλοὶ, ἐκτὸς ἀν ζητῆτε Δάμωνας καὶ Τυρταίους· ἢ δι' αὐτοῦ τηροῦνται ἀπαράβατοι οἱ κανόνες τῶν θείων ἢ ἱερῶν Ἀποστόλων, ὡς ἢ οἱ τῶν Οἰκουμενικῶν καὶ Τοπικῶν Συνόδων καὶ ἀλλων ἀγίων τῆς Ἑκκλησίας Πατέρων. Οὕτω δὲ ποιοῦντες ἀποφεύγομεν τὴν τῶν μεταβρύθμιστῶν, ἀναμορφωτῶν καὶ Ἰησουῦτῶν, πλάνην, ὃν εἶναι ἴδιον νὰ μεταβάλλωσι τὰ πάντα, δταν καὶ ὅπως αὐτοῖς φανῇ ἀρεστὸν, οὐχὶ δέ ποτε τοῖς Ὁρθοδόξοις.

Ἡ δὲ εἰς τὴν Ἑκκλησίαν εἰσαγωγὴ τῆς μουσικῆς τίνα σκοπὸν ἔχει; τὴν εὐπρέπειαν βεβοίως αὐτῆς· ἀλλ' αὖτη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ καὶ ὀνομασθῇ εὐπρέπεια Ἑκκλησιαστική· θεατρικὴ μᾶλλον, ἀλλ' ἔστω καὶ τοῦτο. Συγχωρήσατέ μοι δὲ νὰ εἴπω ὑμῖν διὰ τὸ ἱερόν μου καθῆκον μὲ ὑπαγορεύει, δηλ. ἐλλείμματά τινα. «Ὑμεῖς ἔχετε ἡμελημένα τὰ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐπιβεβλημένα εἰς ἔνα ἔκκστον ἱερὰ καθήκοντα, παραβλέπετε ταῦτα, καὶ τρέχετε δρομαῖοι εἰς τὰς ἀπατηλὰς καὶ ματαίας τοῦ κόσμου πλάνας καὶ τὰς θελήσεις αὐτοῦ· παραβλέποντες δὲ καὶ καταφρονοῦντες αὐτὰ νομίζετε, ὅτι βλάπτετε τὸν θεὸν; οὐχὶ. Ἡ βλάσφη ὡς καὶ ἡ ὥφελεια μίαν ἡμέραν θέλει ἐπιτρέψει εἰς τὴν

(α) Ἀριστοτ. Πυλιτ. Ειδ. ἡ. 3.

ψυχὴν ὑμῶν, ὃ ἀμελῶν, παραβλέπων καὶ παταρροῦντας θέλει ἀπολάνει τὴν μισθωτοῦσίαν τῶν πόνων του, εἴτε ἀγαθῶν, εἴτε καὶ πονηρῶν, ἐν τῇ μελλούσῃ χρίσει. Μέλλει γάρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔργεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ Πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· (α) «οἱ ἀποδόσει ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ» (β). Μὴ λοιπὸν προφασίζεσθε κωλύοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τῆς τοῦ θεοῦ ἀνκιμάκτου θείας μυσταγωγίας, ἵνα μὴ κλεισθῆτε ὡς ὑμεῖς ἔξω τοῦ θείου νυμφῶνος, ὡς αἱ παρθένοι ἐκεῖναι· μὴ ἀδιαφορεῖτε τῆς θείας προσκλήσεως, καὶ καταφρονεῖτε αὐτῆς, ἀλλ' ἔστε πρόθυμοι εἰς τὸ ἀκουσμα αὐτῆς. Μὴ ταυτίζετε τὰς προφάσεις ὑμῶν μὲ τὰς τῶν τριῶν ἐκείνων ἀνδρῶν, οὓς ἀναφέρει ὁ ιερὸς εὐαγγελιστὴς, τῶν ὑπὸ τοῦ Δεσπότου κεκληρένων εἰς τὸ μέγα δεῖπνον, οἵτινες πάντες ἐκ συμφώνου προφασισθέντες παρηγέθησαν τοῦ Δεσποτικοῦ καλέσματος «Καὶ ἦρξαντο ἀπὸ μιᾶς παραιτεῖσθαι πάντες» (γ) καὶ προφασίζομενοι ἐλεγον «οἱ μὲν ἀγρὸν ἡγόρασται· ὁ δὲ ζεύγη βοῶν ἡγόρασκ πέντε· ὁ δὲ γυναικα ἔγρυμα, καὶ οἱ δύναμι καὶ ἐλθεῖν». Ὁ αὐτὸς ἔτι εὐαγγελιστὴς ἀλλαχοῦ δεικνύει ἡμῖν τοῦτο ἐναργέστατα, λέγων «Ἐξ ἡμέραι εἰσὶν, ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταῦταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου» (δ). Ημεῖς δὲ τὰς μὲν ἐξ ἡμέρας ἐργαζόμεθα, τὰ δὲ σάββατα οὐ τηροῦμεν· ἀλλὰ περιμένομεν ταῦτα, τὰς Κυριακὰς λέγω, ἵνα φάγωμεν, πίωμεν καὶ διακεδάσωμεν· ἀκολούθως ἀρχίζομεν νὰ πολυπραγμονῶμεν τὰ τῶν ἀλλών, καὶ τοιουτοτρόπως διερχόμεθα ἀπασαν τοῦ Κυρίου τὴν ἡμέραν ματαιολογοῦντες καὶ ἀργολογοῦντες· περὶ δὲ τῆς ψυχικῆς ὑμῶν σωτηρίας οὔτε καν μνεῖα γίνεται. Οὐαὶ! ἃς εἰσαγάγωμεν τίνι ἐναρμόνιον μουσικὴν, καὶ εἴτα βλέπεις.

Ίδοις δὲ ἀναφέρω τὸν ἐνδομηκοστὸν πέμπτον κανόνα τῆς ΣΤ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου οὕτω λέγοντα. «Τοὺς ἐπὶ τῷ ψάλτῃ λειν ἐν ταῖς Ἑκκλησίαις παραγιγνομένοις, βουλόμεθα, μήτε στρεψας ἀπέκτοις κεχρῆσθαι, καὶ τὴν φύσιν πρὸς κραυγὴν ἐκβιά-

(α) Ματθ. 15'. 27. (β) Ρωμ. 6'. 6. (γ) Λουκ. 18'. 18--21.

(δ) -- 1γ'. 14.

» ζεσθαι, μήτε τι ἐπιλέγειν τῶν μὴ Ἐκκλησίᾳ ἀρμοδίων τε καὶ
» οἰκείων· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς προσοχῆς, καὶ κατανύξεως τὰς
» τοιαύτας ψαλμῳδίας προσάγειν τῷ τῶν κρυπτῶν ἐφόρῳ θεῷ.
» Εὐλαβεῖς γάρ ἔσεσθαι τοὺς οἰους Ἰσραὴλ τὸ ιερὸν ἐδίδαξε λό-
» γιον ν. Καὶ ὁ Ι.Ε. τῆς ἐν Λαοδικίᾳ τοπικῆς Συνόδου κανὼν
ἐμποδίζει τοὺς μὴ κανονικοὺς ψάλτας ἐπικυροῦσι δὲ τούτους
τρεῖς ἑτέροι κανόνες, ὁ δ. τῆς Δ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὁ δ'.
τῆς ΣΤ'. καὶ ὁ δ. τῆς Ζ', οἵτινες καὶ ἐπιτίμια καὶ ἀφορισμοὺς
καὶ ἀναθέματα Ἀποστολικὰ καὶ Συνοδικὰ ἐπιβάλλουσιν ἐπὶ τοὺς
τολμῶντας νὰ κανονομήσωσιν ἢ διαφεύρωσι κανόνα τινά.
Ἀλλὰ τινὲς, μὴ ἔχοντες γνῶσιν τῶν πραγμάτων, διεσχυριζό-
μενοι λέγουσιν, ὅτι ἡ ἐνταῦθα Ἐκκλησία εἶναι ἰδιόκτητος καὶ
ἰδιωτική ἰδιόκτητος βέβαια εἶναι, καὶ δύνανται οἱ ἰδιόκτηται
νὰ καρπῶνται τὰς ὠφελείας της, ἰδιωτικὴ δῆμος οὐδόλως ἐστι
καὶ κεχωρισμένη τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν. ὅτι δὲ οἱ κρατοῦντες
αὐτὴν ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ πράξωσιν δ.τι φανῆ αὐτοῖς ἀρε-
στὸν πρὸς εὐπέπειαν, οὐδεὶς ἀνθίσταται εἰς τοῦτο τὸ νὰ εὔ-
πρεπίζωσι, κοσμῶσι καὶ ἐφορεύωσιν, ἔξεστιν αὐτοῖς. Τὸ νὰ
ἔξαγάγωσιν δῆμος μουσικὴς καὶ εἰσαγάγωσι, καὶ μεταβάλωσιν
ἔθιμα καθιερωμένα πρὸ τοσούτων ἐκαποντατηρίδων καὶ ὑπὸ Οἰ-
κουμενικῶν Συνόδων κεκανονισμένα, ταῦτα ὡς κοινῶς νενομοθε-
τημένα πάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις καὶ κανονισμένα, οὐχὶ μόνον
νὰ μετατρέψωσι καὶ μετακινήσωσι δὲν δύνανται, ἀλλ' οὕτε νὰ
τὰ ἐγγίσωσι κἄν. ἄλλως οἱ θέλοντες νὰ μεταβάλωσιν αὐτὰ λο-
γίζονται τολμηροὶ καὶ κανονόμοι θρασεῖς. Οὗτοι δὲ ἐπισύρου-
σιν ἐφ' ἔχυτοῖς ἐπιτέμιον, δὲπιβάλλει ὁ δ'. κανὼν τῆς αὐτῆς
ΣΤ'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου, μέχρις οὖ μεταμεληθῶσι. Προσ-
κρούσουσι προσέτι καὶ προσβάλλουσι τὸ ἔννυτον ἄρθρον τοῦ συμ-
βόλου τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν πίστεως, τὸ λέγον εἰς μίαν ἀγίαν,
καθολικὴν καὶ Ἀπαστολικὴν Ἐκκλησίαν» τὴν ἐννοιαν βεβαίως
τούτου ἔκαστος ἐννοεῖ, διότι εἶναι, νομίζω, σαφής. «Οταν σὺ,
Χριστιανὲ, ἄλλως τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν ψάλλῃς καὶ ὑμνολο-
γῇς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ ἄρθρον τοῦτο καθίσταται ἀσα κατὰ
σὲ πεσεῖτόνι!

Δότε μοι δὲ τὴν ἀδειαν, ἀδελφοί, νὰ κάμω ὑμῖν μίαν παρα-
τήρησιν ὃδε. Πόσας Ἐκκλησίας ἔχει ἡ Ὁρθοδοξία ἀπασα; καὶ
λέγων Ἐκκλησίας, δὲν ἐννοῶ βέβαια ναοὺς εὐκτηρίους, οὔτε
ἐνορίας, ἀλλ' Ἐκκλησίας. Μή δῆλος, τῆς Κωνσταντινουπόλεως,
τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας, τῆς Ἐλ-
λάδος καὶ τῆς Ρωσίας· αἱ μὲν τέσσαρες τούτων διοικοῦνται
ὑπὸ Πατριαρχῶν, αἱ δὲ δύο ὑπὸ Συνόδων· ἐκάστη δὲ τούτων
τῶν Ἐκκλησιῶν ἔχει ἐπαρχίας, ἡ δὲ ἐπαρχία ἐνορίας. Εἴπατέ
μοι, παρακαλῶ, ἡμεῖς εἷμεθα ἐκ τῶν προειρημένων ἡς Ἐκκλη-
σιῶν; δχι. Τὶ λοιπόν; ἡμεῖς εἰς ταῦτην τὴν γωνίαν τοῦ Γαλ-
λακτοῦ κράτους δὲν ἀποτελοῦμεν μίαν ἐνορίαν; βέβαια. Ἐχουσ:
μουσικὴν αἱ Ἐκκλησίαι αὗται; δχι βέβαια; πλὴν τῆς τελευ-
ταίας· ἀλλ' αὐτη, ἀδελφέ μου Χριστιανὲ, ἔχει ἐθνικότητα,
κυβέρνησιν καὶ γλώσσαν ἴδιαν, τὴν θρησκείαν μόνον ἔχομεν κοι-
νὴν, εἷμεθα δὲν, δὲ ἐστιν διμόρφησκον· αὐτη ἔχει Σύνοδον Ἐκκλη-
σιαστικήν. Η δὲ Ἐκκλησιαστικὴ αὐτῆς ἀρχὴ ἡ Σύνοδος,
καθὼς καὶ ἡ πολιτικὴ, πρῶτον διωργάνισε τὴν μουσικὴν, εἰτα
ἐνέκρινε καὶ οὕτως εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῆς,
καὶ οὐχὶ, ως σὺ αὐθορμήτως ζητεῖς νὰ εἰσαγάγῃς αὐτὴν. Λεῖ!
ἄς ἀφήσωμεν ταύτην, καὶ ἀς στρέψωμεν πρὸς τὰς ἄλλας πέντε.
Εἰς ποίαν τούτων τῶν πέντε Ἐκκλησιῶν ὑπάγεται ἡ ἐνορία
ὑμῶν; εἰς τὴν τῆς Ἐλλάδος βέβαια· διότι ἀκούω μημονευο-
μένην τὴν ιερὰν αὐτῆς Σύνοδον εἰς τὸ εἰς πρώτος μηνίσθητι
... . Αὕτη παρεδέχθη τὴν μελίρρυτον καὶ μελίφρονα μουσι-
κὴν τῆς Εὐρώπης, τοῦ Μι, Φα, Σολ, Λα; Οὐχὶ· καὶ διὰ τέ;
διότι δὲν εἶναι ἀξία παραδοχῆς. Η μήπως δὲν ἔχει ἀνδρεῖς νὰ
κρίνωσι τὸ μέλος αὐτῆς; πολλοὺς καὶ μάλιστα πολυγλώσσους,
οἵτινες γνωρίζουσι καὶ τὰς ἀκαδημίας τῆς Εὐρώπης ἀπάσους.
Ἄλλους δὲ πάλιν εὐτυχῶς ἡκουσα νὰ λέγωσιν, ὅτι αἱ ἐπαρχίαι,
εἴτε καὶ ἐνορίαι, δὲν ἔχουσι χρήματα· καὶ τοῦτο δῆμος δὲν ἀλη-
θεύει. Διότι πολλαὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ ἐνορίῶν (εἰδον ἴδιοις
όφθαλμοῖς τοῦτο), ἀνήγειραν ἐκ θεμελίων καὶ ἀνφοδόμησαν
ναοὺς λαμπροτάτους καὶ θαυμασιωτάτους διὰ τῆς συνδρομῆς
τῶν ἐνωριτῶν; καὶ ἐκδύσμησαν αὐτοὺς μεγαλοπεπῶς μὲ πολυ-

τελὴ καὶ κεγρυσωμένα τέμπλοι, μὲν εἰκόνας ἀργυρᾶς, κακιδηλῶς καὶ πολυελκίους ἐπίστης ἀργυροῦς. Πολλοὶ δὲ ἔξ ὑμῶν ἵσως γιώργετε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως τῆς Σύρου, δὲν ἀναφέρω δὲ τι περὶ τῆς ἐν Τήνῳ, διότι ἔχει καὶ ὑποτρόφους εἰς τὸ Πανεπιστήμιον (ὅς α φυλ· βί. τῆς Πανδώρας), ἵσως δὲ καὶ εἰς τὴν Εύρωπην καὶ τόσα ἄλλα ἔχομεν παραδείγματα, εἰς Ἀθήνας καὶ εἰς ἄλλας πόλεις, οἱ Χριστιανοὶ προσφέρουσι χρήματα διὰ τὴν εὐπρέπειαν τῆς Ἐκκλησίας. Διὰ τί λοιπὸν δὲν εἰσήγαγον καὶ τὴν νέαν ταύτην μουσικὴν; Οὐχὶ βέβαια δι' ἐλλειψίν χρημάτων, ἄλλα διότι ἡ μουσικὴ αὕτη δὲν εἶναι ἀξία εἰσαγωγῆς εἰς ιερὸν τόπον· εἶναι νεωτερισμός, καὶ πᾶς νεωτερισμός εἶναι καὶ καινοτομία, καὶ πᾶσα καινοτομία εἶναι φραγκομόρφης· ἀδικοφορῶ ἀν ὑπάγεται εἰς τοὺς ἀναμορφωμένους Χριστιανοὺς ἢ εἰς τοὺς Ἰησουΐτας.

Εἰπέ μοι, ἐνθουσιαστὰ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἐπιστήμης τῶν ὥραίων τεχνῶν, ὡς ἐνθουσιαστὰς προσηγόρευες καὶ εὐχίτας ἡ Γ'. Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τοὺς τότε Μασσαλιώτας (ὅς α Δοσίθεον σελ. 278, καὶ τὰ πρακτικὰ αὐτῆς), τί θέλεις κάμει τὰς ἐκτεταμένας ἀκολουθίας τῶν Ἀγίων Παθῶν; τί τῶν ἄλλων Δεεποτικῶν τε καὶ Θεομητορικῶν ἑορτῶν; τί τὰς μνήμας τῶν Ἀγίων; Εἰπέ μοι, ἡ μουσικὴ σου εἶναι ἐλλιπής, ἐλλιπεστάτη, οὐδ' αὐτὰ καν ἔχῃ τὰ συλλειτουργικὰ ὅλα· ἀρχεται ἀπὸ τὸν Τρισάγιον ὑμιον, τὸν Χερουβικὸν, τὸ Ἀγιος, Ἀγιος, τὸ Σὲ ὑμνοῦμεν, τὸ Προσκυνεῖν Πατέρα, τὸ Ἀξιόν ἐστιν, τὸ Κύριε ἐλέησον, τὸ Παράσχου Κύριε καὶ τὸ Κοινωνικὸν «Λίνεῖτε», καὶ ἴδου ἀποσα ἡ εὐλαλος μουσικὴ σου, ἐνθουσιαστὰ τοῦ καλοῦ, ἐτελείωσε· καὶ ταῦτα δὲ μονότονά εἰσι καὶ μεμιγμένα μετὰ κριγμῶν, μεγάλων φωνῶν θεατρικῶν καὶ ἄλλων ἀτάκτων κινημάτων. Ποῦ εἰσὶν αἱ δοξολογίαι; ποῦ τὰ ἴδιόμελα καὶ τόσα ἄλλα; ἐνῷ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἡμῶν μουσικὴ ἔχει ὅλα, καὶ τὰς τῶν ὄχτὼ φωνῶν, ἥτοι ἡχῶν, καὶ Χερουβικὰ καὶ Κοινωνικὰ, σὺ λέγεις, ὡς ἐνθουσιαστὰ, ὅτι εἶναι μεμιγμένη μὲ τουρκικὰς φωνάς. Ναὶ τοικῦτα καλὰ ἐπήγαγον οἱ Σταυροφορικοὶ πόλεμοι, τικῦτα εὑρεγετήματα πνεόσγεν ἡ Δύσις εἰς τὴν Ἐλ-

ληνικὴν φυλὴν, ἐξασθενίσασα τὴν Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν· εὑρῶν δὲ ὁ βάρβαρος; εὐκαιρίαν ἐπέπεσε καθ' ἡμῶν, οὐ ὁ οἰδηπός καὶ τὸ πῦρ ἐξενδραπόδισεν ἀπασαν τὴν χώραν ἡμῶν· παρεισέφρησαν βαρβαρισμοὶ εἰς τὴν γλώσσαν καὶ εἰς τὴν μουσικὴν ἡμῶν. Θαύμασον δὲ, ἀδελφὲ, καὶ δόξασον τὸν θεὸν, πῶς καὶ ταῦτα ἐσώθησαν ἔχει τουρκισμοὺς καὶ βαρβαρισμοὺς, ἀλλ' εἴναι αὐτὴ ἐκείνη τῶν προγόνων σου, καθάρισον σὺ ἡδη αὐτὴν ἀπ' αὐτῶν, είτα εἰσάγαγε αὐτὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ό ψάλτε· ποίησον, ως ἐποίητας ἢ εἰς τὴν γλώσσάν σου· διότι ἡ ἄλλη μουσικὴ, ην ἐπιδιώκεις δὲν εἶναι διόρθωσις τῆς ἡμετέρας, ἄλλα ξένη καὶ δλῶς φραγκική. Ναὶ, λέγοις· πλὴν τὸ ἀπακιτεῖ ὁ συρμὸς ό τη εὐγένεια νὰ εισαγάγωμεν ό εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν εὐγενῆ μουσικὴν. 'Η Ὁρθόδοξος ὅμως Ἐκκλησία, Χριστιανὲ, δὲν γνωρίζει εὐγένειας, συρμούς, καὶ τὰ παρόμοια τῶν συρμῶν· θεωρεῖ ἐπίσης ἵσα βασιλεῖς, εὐγενεῖς, πλουσίους τε καὶ πτωχοὺς, καὶ οὐδεμίαν ὑπεροχὴν δίδει τινί. 'Ο Ἰησοῦς Χριστὸς ἀδελφοὺς ἐκάλει τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ «ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου» (α). "Ισως δὲ οὐθελε εἰπεῖ τις, διὰ τί αἱ ἄλλαι ἐνορίαι τῆς Εύρωπης εἰσήγαγον ταύτην, καὶ ἡμεῖς νὰ μένωμεν ὀπίσιω ἐκείνων; "Ω! τὶ ωρχία παρατήρησις τρώντι καὶ τὶ ὅρθος συλλογισμός! διότι, ὀλίσθησαν δύο ἢ τρεῖς, νὰ δράμωμεν καὶ ἡμεῖς κατόπιν αὐτῶν; νομίζω, σχι.

'Αλλ' ἵσως τις ἀκούων με διμιλοῦντα οὗτω νομίζει, ὅτι ἀγνοῶ τὰ καθήκοντά μου καὶ παραβάτης γέγονα τούτων; σχι, καλῶς γνωρίζω αὐτὰ καὶ ἐντὸς αὐτῶν διμιλῶ· ἀν ἐσίωπων, τότε ἡγνόουν «προσέχετε ἐσυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ» (β), «πρόσεχε σεαυτῷ», καὶ φύλαξον τὴν ψυχήν σου σφόδρα» (γ). 'Ως ὁ θεὸς, ἀδελφοὶ μου, μέλλει ἐκζητήσειν παρ' ὑμῶν λόγον διὰ τὰ τέκνα ὑμῶν, οὗτω ό παρὰ τοῦ ιερέως διὰ τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἐν τῇ φρικτῇ τοῦ Κυρίου παρουσίᾳ. Οὐαὶ! εἰς ἐκεῖνον τὸν ιερέα, ὅτις ἀναδέχεται ἐπὶ τοῦ τραχήλου του τοικῦτα βάρη, ἐπειτα ἀμελεῖ ό ἀφίνει τοὺς μὲν νὰ πράττωσι καινοτομίας ἐπὶ τοῖς κανόσι, τοὺς

(α) Ματθ. κή. 10. (β) Πράξ. κ'. 28. (γ) Δευτ. μη. 9.

δὲ νὰ τρέχωσιν εἰς ἄλλα θανάσιμα ἀμαρτήματα « Καὶ τὸ αἷμα
» αὐτοῦ, εἴπεν ὁ θεὸς πρὸς τὸν ἀμελῆ ποιμένα, ἐκ τῆς χειρὸς σου
ἐκκητήσω » (α). Ο δὲ ἵερεὺς ὁ ἔκπληρῶν πιστῶς καὶ προθύ-
μως τὰ ἔκυτοῦ καθίκοντα, μέλλων νὰ παρασταθῇ ἐνώπιον τοῦ
θρόνου τῆς μεγαλωσύνης « Ἐδού, λέγει, ἐγὼ καὶ τὰ παιδία, οὐ
ἔδωκάς μοι » (β). Τότε δὲ ἀκούει ἀπὸ τοῦ στόματος τοῦ θεοῦ
« εὐδοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ » (γ)· σὺ ἔθρεψας ταῦτα διὰ τοῦ
λόγου τῆς εὐσεβείας, σὺ ἐπότισας ἐκεῖνα διὰ τῆς διδασκαλίας
τῶν νόμων ρόου, σὺ συνήγαγες τὰ ξένα ἔνδον ἐν τῇ Ἑκκλησίᾳ,
σὺ ἐνέδυσας τὰ γυμνὰ τὸ ἔνδυμα τῶν ἀρετῶν, σὺ ἐπεσκέφθης
τὰ ἀσθενῆ καὶ ἰάτρευσας αὐτὰ, σὺ ἤλθες εἰς τὸ δεσμωτήριον καὶ
ἔλυσας τὰ δεσμὰ τῆς δουλείας. Μετὰ δὲ ταῦτα λέγει ὁ θεὸς τῷ
ἱερεῖ « Δεῦτε, εὐλογημένε τοῦ Πατρός μου, μετὰ τῶν παιδίων
ἀληρονόμων τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς
κόσμου » (δ). Ταύτην δὲ τὴν μακαρίαν φωνὴν δέεσθε, ἵνα ἀκού-
σωμεν πάντες, ἀδελφοὶ μουσουργέται· εἴθε! ταύτης τῆς μουσι-
κῆς νὰ μᾶς ἀξιώσῃ ὁ θεὸς, ἢς ἡ ἡδύτης καὶ τὸ μέλος εἶναι
ἀχόρταστον.

Ιδωμεν δὲ ἡδη καὶ κατὰ τὴν ὑπερβαίνει ἡ μελίφρων τῆς θυμέ-
λης μουσικὴ τὴν Ἑκκλησιαστικὴν, ἥτις ὡς φριμίζεται, μέλλει
νὰ εἰσαγθῇ πάλιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου; Καὶ χωρὶς ποσῶς
νὰ διστάσω, λέγω κατὰ μόνην τὴν πολυφθογγοραυγοφωνίαν,
δι' ἣν καὶ προτιμήται βεβαίως τῆς Ἑκκλησιαστικῆς. Δεύτερον
προτέρημα εἶναι τὸ ἔξης· ἐπειδὴ, τῶν ἐν τῷ θεάτρῳ ἀδιακόπως
σχολαζόντων, καὶ πολλὰς ὥρας μενόντων καὶ μετὰ μεγάλης εὐ-
χαριστήσεως καὶ ἀνευ κουρκυροῦ ἀκροαζομένων ταύτης, ὕξυνε
τὴν ἀκοήν· ἐνῷ εἰς τὴν Ἑκκλησίαν ὅλης μόνον στιγμᾶς, καὶ
ταύτας μετὰ κόπου μεγάλου, ὑπομένουσι. Τούτου ἔνεκα ζη-
τοῦσι· νὰ εἰσαγάγωσι ταύτην καὶ εἰς τὴν Ἑκκλησίαν, ἵνα μὴ
τὸ ἡδυσμα ἐκείνης φθείρῃ ἡ Ἑκκλησιαστικὴ. Ἀλλὰ καὶ διδά-
σκαλοὶ τινες παραδίδοντες τὸ κλειδοκύμβαλον (piano-forté) εἰς
τὰς οἰκίας ἀπηγόρευσαν νὰ πηγαίνωσιν αἱ μαθήτριαι τῶν εἰς τὴν

(α) Ἡεζ. Γ'. 20. (β) Ἡσ. ή. 18 (γ) Ματθ. κέ. 23. (δ)—κέ. 34.

Ἐκκλησίαν. Τοῦτο μετὰ λύπης μεγάλης ἡκουσα· καὶ ἀλλοίμο-
νον, Χριστιανοί, ποῦ κατηντήσαμεν. « Ο θεὸς δὲν ἀναπαύεται
εἰς τὰ φωνητικὰ καὶ εὐηχα κύμβαλα, ἀλλ’ οὔτε εἰς τὰς πολυφώ-
νους ἀρμονίας· ὁ θεὸς ζητεῖ παρὰ πάντων τῶν δημιουργημάτων
αὐτοῦ « Πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην καὶ
τεταπεινωμένην » (α). Ναὶ, τοιαῦτα· καὶ μὴ ἐλπίζῃς διὰ τῆς
εἰσαγωγῆς τῆς μουσικῆς νὰ τύχῃς τῆς σωτηρίας σου, ἐὰν
ἔχεινων στερῆσαι· πλανᾶς σεαυτὸν, ἀν περιμένης νὰ κεντήσῃ
τὴν ἀκοήν σου ἢ πολύφωνος τέρψις, καὶ οὕτω νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν
Ἑκκλησίαν. Οὐαί σοι! "Ακουσον δὲ τὸν θεῖον Χριστούμον
(β) ὅποιαν σημασίαν δίδει εἰς τὴν Ἑκκλησιαστικὴν μουσικὴν
καὶ νόησον· ἴδοι πῶς ἀρχεται ὁ θεῖος τῆς Οἰκουμένης διδάσκα-
λος. « Πολλὴν γάρ δρῶ τὴν σπουδὴν (ἀλλ’ αὗτη δυστυχῶς ἐλ-
λείπει ἀφ’ ὑμῶν)· αὗτη ἔστι τῶν ἐμῶν πόνων ἢ εὐκαρπία,
» οὗτος ὁ ἐναποτιθέμενος τῇ ἡμῶν ἀγάπη πλοῦτος. Πότεν οὖν
» τὸ τοιοῦτον καταστοχάζομαι κέρδος; ἐκ τῆς μετὰ σπουδῆς
» εἰς τὴν Ἑκκλησίαν καὶ διηγεοῦς στάσεως, ἐκ τοῦ τὴν εὐχγ-
» γελικὴν χοροστασίαν μιμουμένους ἀκατάπαυστον τῷ κτίστῃ
» τὴν ὑμνολογίαν προσφέρειν. "Ω τῶν τοῦ Χριστοῦ δωρημάτων!
» "Ανω στρατικὸν δοξολογοῦσιν ἀγγέλων, κάτω ἐν Ἑκκλησίαις
» χοραστατοῦντες ἀνθρώποι τὴν ἔκυτοῖς ἐκείνοις ἐκμιμοῦνται
» δοξολογίαν. "Ανω τὰ Σεραφίμ τὸν τρισάγιον ὑμνον ἀναβοᾶ,
» κάτω τὸν αὐτὸν ἢ τῶν ἀνθρώπων ἀναπέμπει πληθύς· κοινὴ
» τῶν ἐπουρανίων καὶ τῶν ἐπιγείων συγχροτεῖται πανήγυρις"
» μία εὐχαριστία, ἐν ἀγαλλίᾳ, μία εὐφρόσυνος χοροστασία.
» Ταύτην γάρ ἡ ἀφραστος τοῦ Δεσπότου συγκατάβασις ἐκρό-
» τησε, ταύτην τὸ πνεῦμα συνέπλεξε τὸ ἄγιον, ταύτης ἡ ἀρ-
» μονία τῶν φθόγγων τῇ πατρικῇ εὐδοκίᾳ συνηρμάσθη· ἀνωθεν
» ἔχει τὴν τῶν μελῶν εὐρέθρυμίαν, καὶ ὑπὸ τῆς Τριάδος, κα-
» θάπερ ὑπὸ πλήκτρου τινὸς κινουμένη, τὸ τερπνὸν καὶ μακά-
» ηριον ἐνηγεῖ μέλος, τὸ εὐαγγελικὸν ἄσμα, τὴν ἀλικτὸν συμ-
» φωνίαν· τοῦτο τῆς ἐνταῦθι σπουδῆς τὸ πέρας; οὗτος ὁ τῆς

(α) Ψαλ. ν'. (β) Τόμ. σ'. ὁμ. Λ'. in vidi Dominum.

τη συγέλευσεως ἡμῶν καρπός ε. Ἐμποδίζει λοιπὸν τὰς θυμελικὰς φαλμῷδίας, τὰς ἐκτεταμένας βοάς καὶ τὰς ἀτάκτους φωνάς· πικρότατα δ' ἐλέγχει καὶ τοὺς ἐνόνοντας τὰ πνευματικὰ φρυματα μὲ τὰ ἔξωτερικὰ σχήματα, καὶ θέσεις καὶ ἀσήμους φωνάς τῶν θεάτρων, εἰς τὰς δοξολογίας καὶ ὑμνολογίας τοῦ θεοῦ· καὶ ὁ Προφητάνας Δαυὶδ λέγει αδουλεύσατε τῷ Κυρίῳ ἐν φόβῳ ε. (α).

Ο δὲ περὶ τὰ τοιαῦτα δεινός, πατριαρχεύσας ἐν ἀλεξανδρείᾳ κατὰ τὸν δέκατον ἔκτον αἰῶνα, Μελέτιος ὁ Πηγᾶς, ἀνὴρ ἐν σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ περιβόντος, ἔγραψε πολλὰ καὶ διέφορα, καὶ περὶ Χριστιανισμοῦ τοὺς ἐφεξῆς ἀξιεπαλνους λόγους. «Οὐσπερ» οὖν τὸ σεμνὸν καὶ σύμμετρον τῆς μουσικῆς εὐπρόσιτον διὰ «τὸ ἄκμαιοτέρας κατασκευάζειν τὰς καρδίας, οἷον ἀνασπῶσαν τὴν ψυχὴν τοῦ σώματος. Λαρμονία γάρ τῷ πνεύματι οἰκεῖον τερον, μέσον ἔχουσα φύσιν, σώματός τε παχύτητος καὶ πνεύματος ἀϋλότητος» οὕτω πάλιν ὑπέρμετρος μουσική, καὶ τῷ «ἥδει παρὰ τὸ μέτρον ἐνασχολουμένη, οὐχ ἡδύνει, ἀλλ' ἐκλύει» ἡ δὲ τῆς θυμόλης ἔτι μᾶλλον.

Αλλὰ καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔθεώρουν τὴν μουσικὴν ὡς τὸ μόνον θαυμάσιον μέσον πρὸς κατάπαυσιν τῶν ἀλόγων περιθῶν των καὶ πρὸς βελτίωσιν τοῦ νοῦ καὶ τῆς καρδίας. Η δὲ αὐτηρὰ Σπάρτη ἐφρόντιζε περὶ αὐτῆς ὡς περὶ μεγάλου πράγματος τόσον, ὥστε ὁ νεωτερισμὸς εἰς τὴν μουσικὴν ἦτον εἰς ἀκρον ἀπηγορευμένος, ὡς καὶ ὁ Πλάτων αὐτὸς ἐπικυροῦ τὴν ἀνάγκην τοῦ τοιούτου νόμου. Ἐνταῦθα δῆμος δὲν γίνεται λόγος περὶ τοιαύτης; ἀλλὰ περὶ ἀληθοῦς, κακχρᾶς, θείας, ἀπλῆς, μεγαλοπρεποῦς καὶ σοβορᾶς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἥτις μηδόλως νὰ μετέχῃ ἐκείνης τῆς ἐκλύτου καὶ ἀσώτου μαλακότητος, ἢν ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης δικαίως ἐλέγχον εἰς τὸ θέάτρον ἐπὶ τῶν ἡμερῶν των καὶ ἐκώλυν τὸν νεωτερισμὸν· ἀν δὲ καὶ εἰδωλολάτραι, ἐσέβοντο δῆμος τὴν θρησκείαν, τοὺς νόμους, τὰ ἡθη καὶ ἔθιμοι τῶν προγόνων καὶ τῶν πατέρων αὐτῶν, ἐνῷ ἡμετες

(α) Ψαλ. 6.

ἀπόγονοι: ἐκείνων, τοὺς ὅποιους καὶ σήμερον θυμάζει καὶ τιμᾷ ἀπας δικόμος, καταφρονοῦμεν κατά τε γλῶτσαν, ηθη καὶ ἔθιμα. Ἀλλὰ καὶ ὡς τέκνα γνήσια τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τολμῶμεν καὶ τείνομεν κακιοτομικὴν χεῖρα μέχρι τοῦ ιεροῦ βήματος, ζητοῦμεν ἐπιμόνως ν' ἀποδράψωμεν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας τοὺς πόνους; τῶν ἀγίων αὐτῆς Πατέρων, οἵτινες διὰ τῆς ἐκχύσεως τοῦ ιεροῦ αἷματός των ἐστερέωσαν τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ νὰ εἰσαγάγωμεν εἰς αὐτὴν, τί; τοὺς ἴταλορραγικοὺς ἀλαλχυμοὺς; τῶν κακοδόξων, οἵμοι! Τίνες εἰσὶ, Χριστινὲ, οἱ μέλλοντες νὰ γοροστατήσωσιν; οἱ ἀπὸ τῆς ἔκτης ὥρας Μ. Μ. κωμῳδοῦντες ἐν θεάτροις μέχρι τῆς δωδεκάτης καὶ ἐπέκεινα (θεατρῖνοι). οἵτοι ἐν καιρῷ λειτουργίας μέλλουσι νὰ ἐμφανισθῶσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τῆς χάριτος, καὶ νὰ παρασταθῶσιν, ἵνα φασι τὸν Χερουνικὸν ὅμονον; «Ω πόσον ὡραίκις τῷντι μέλλει γενέσθαι η δευτέρα αὕτη παράστασι! Γλυκύτατε Ἰησοῦ, Σὺ διὰ τὰς ἀμαρτιὰς ἡμῶν ἐνεδύθης σάρκα ἀνθρωπίνην, ἵνα σώσῃς ἡμᾶς· Σὺ δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους ὑπέμεινας ἐμπτυσμούς, κολαφίσμοις, μάστιγας καὶ ῥιπίσματα· Σὺ ἐποίεσθης δέος; μετὰ γολῆς μεμιγμένον, καὶ τέλος ἐλαθεὶς σταυρὸν καὶ θάνατον διὰ νὰ ἐλευθερώσῃς ἡμᾶς ἀπὸ τῆς δουλείας τοῦ ἐγκέφαλου· ὑπόμεινον καὶ τοὺς μέλλοντας νὰ παρασταθῶσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τῆς χάριτος, διποις κωμῳδήσωσι τὴν ἀναίμακτόν σου θυσίαν. Χριστινὲ, λέγει σοι ὁ Χριστόστομος, εδότε μοι ἄνδρας εἰδότα ϕάλλησιν ε. Ἐπαναλαμβάνων λέγω σοι, καθάρισον ἀπὸ τῆς μουσικῆς; πάντες βαρβαρισμόν· εἰτε εἰσάγαγε εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ϕάλλης εὐθύμως, ὡς οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῷ μέσῳ τῆς καμίνου τοῦ πυρὸς τῆς καιομένης, ὑπὸ τῆς συγκαταβάσεως τοῦ θείου ἀγγέλου δροσιζόμενοι ἔχαιρον, καὶ ὑπὸ τοῦ φυσικοῦ τῆς χαρᾶς τρόπου ἐμπνευσθέντες ἔψαλλον ε. Ὑπερύμνητε Κύριε, οἱ θεῖς τῶν πατέρων ἡμῶν εὐλογητὸς εἰ εἰς τοὺς αἰῶνας ε. Διὸ καὶ ὁ θεῖος Ἰάκωβος ὁ ἀδελφόθεος λέγει ε εὐθύμει τις; ψαλλέτω ε. ἡ φύσις λοιπὸν αὕτη ἀρ' ἐσυτῆς διεγείρει εἰς τὸν ἀνθρωπὸν τὴν εὐθυμίαν, καθὼς καὶ τὴν λύπην.

Οι δὲ θεῖοι καὶ ιεροὶ Ἀπόστολοι παραγγέλλουσι πάντες νὰ

προσέχωντιν εἰς τὰς ἀγίας καὶ ιεράς Γραφάς· ὁ μὲν θεομακάριος Πέτρος λέγει «Καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προρητικὸν λόγον, ὃ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες» (α). ὁ δὲ Παῦλος, τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς «ἀδούτες καὶ ψάλλοντες ἐν τῷ καρδίᾳ ἡμῶν τῷ Κυρίῳ» (β), μὴ μόνον γλῶσσαν κινοῦντες, ἀλλὰ καὶ νοῦν καὶ καρδίαν διεγείροντες πρὸς κατανόσιν τῶν λεγομένων· καὶ ἄλλαχοῦ «τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε» (γ) α προσέχετε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ . . . ταῦτα μελέτα» (δ). Σὺ δὲ, ὡς ἀγνωμονέστατε λαὲ, ποῦ προσέχεις; ποῦ προσκαρτερεῖς; εἰς τὴν ματαιότητα τοῦ κόσμου καὶ τὰς δρέξεις αὐτοῦ· προσέχε εἰς ταύτας, βάδιζε καὶ πολυπραγμόνει. Ἀλλὰ στρέψον τοὺς ὀφθαλμούς σου, καὶ ἵδε τὴν ἀμοιβὴν τῆς τοιαύτης ματαιοσπουδίας σου. Ἰδε τὴν ἡτοιμασμένην διὰ σὲ κατοικίαν τοῦ Διαβόλου, οὗτινος ἐγένου μιμητῆς καὶ ζηλωτῆς. Οὐχὶ σοι ἐν τῷ κρίνεσθαι!

Κατὰ τούτους ἄρα τοὺς ιεροὺς Ἀποστόλους μακάριοι εἶναι οἱ σχολάζοντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ προσέχοντες εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν θελων νόμων καὶ ιερῶν Γραφῶν, καὶ οὐχὶ οἱ ζητοῦντες τὰς πολυφάνους μουσικάς. Καὶ ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου αὐτὸς μακαρίζει τοὺς μετὰ προσοχῆς ἀκούοντας τὸ λόγον τοῦ θεοῦ καὶ τοὺς φυλάσσοντας αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τοὺς λέγοντας καὶ ὀδηγοῦντας τοὺς ἄλλους εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς· πάντες δ' οὐτοὶ εἰσὶ μακάριοι καὶ εὐδαίμονες α Μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ καὶ φυλάσσοντες αὐτόν» (ε). Περὶ δὲ τῶν καινοτόμων καὶ νεωτεριστῶν, ἀν καὶ ἡ μικρὰ ἡμῶν δύμηγυρις ἔχῃ τοιοῦτόν τινα, ὡς δὲν νομίζω, ἐννοοῦνται πάντως τὰ ἐναντία. Σὺ δὲ, ὡς εὔσεβης ἀδελφότης, ἔκλεξον τὸ κρεῖττον, καὶ πρᾶξον ὅ, τι ἡ θεία τοῦ θεοῦ σοφία φωτίσῃ καὶ ὀδηγήσῃ τὸν νοῦν σου ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ θεοῦ καὶ ιεροῦ ναοῦ καὶ εὐπρεπείᾳ αὐτοῦ. Καὶ γὰρ δὲ ἐπισφραγίζω τὸν λόγον μου μὲ τὴν ἀποσολικὴν ῥῆσιν τοῦ Ἀποστόλου Ἰακώβου, τὴν λέγουσαν «πᾶσα πρᾶξις ἀγαθὴ δώρημά ἔστι τέλειον» (ζ).

(α) Β'. Πέτρ. ἀ. 19. (β) Ἐφ. ἑ. 19. (γ) Κολ. δ'. 2.

(δ) Λ'. Τιμ. Δ'. 13—15. (ε) Λουκ. ΙΑ'. 28. (ζ) «Ορα καὶ τὴν σημ. εἰς τὸ περὶ προφορᾶς τῆς Ἑλλην. γλώσ. τοῦ δοιδίμου διδασκάλου Κ. Οικογόμου τοῦ ἐξ Οἰκου, σελ. 45τ, καὶ σελ. 664—671.

Πρὸς βεβαίωσιν τοῦ προειρημένου λόγου ἡμῶν παραθέτομεν καὶ τοὺς κανόνας τῶν ιερῶν Συνόδων, ὅπως οἱ ἐρασταὶ τῆς Χανιαρέου μουσικῆς ἔχωσιν αὐτοὺς προχείρους, καὶ ἴδωσι τὸ ὑπ' αὐτῶν πραγμήν θρασὺ τῆς καινοτομίας ἀμάρτημα, καὶ τὰ ἐπ' αὐτῶν βαλλόμενα ὑπὸ τῶν κανόνων ἐπιτίμια καὶ τὰ τοιαῦτα, ἔως ἂν μετανοήσωσι.

Karōr IE'. τῆς ἐρ Λαοδικείᾳ τοπικῆς Συνόδου.

Περὶ τοῦ μὴ δεῖται πλὴν τῶν καρονικῶν ψαλτῶν, τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀραβαινόντων, καὶ ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων, ἐπέροντος τινας ψάλλειν ἐρ Εκκλησίᾳ.

Karōr OE'. τῆς ΣΤ'. Οικουμενικῆς Συνόδου.

Τοὺς ἐπὶ τῷ ψάλλειν ἐρ ταῖς Ἐκκλησίαις παραγιρομένους, βουλόμεθα, μήτε βοᾶς ἀτάκτοις κεχρῆσθαι, καὶ τὴν φύσιν πρὸς κραυγὴν ἐκβιάζεσθαι, μήτε τι ἐπιλέγειν τῶν μὴ Ἐκκλησίᾳ ἀρμοδίων τε καὶ οἰκειῶν· ἀλλὰ μετὰ πολλῆς προσοχῆς καὶ καταρύξεως, τὰς τοιαύτας ψαλμῷδας προσάγειν τῷ τῷ τῷ κρυπτῶν ἐφόρῳ θεῷ. Εὐλαβεῖς γὰρ ἔσεσθαι τοὺς νιοὺς Ἰσραὴλ τὸ ιερόν ἐδίδαξε λόγιον (Λευτ. IE'. 30).

Karōr A'. τῆς Δ'. Οικουμενικῆς Συνόδου.

Τοὺς παρὰ τῶν Ἅγιων Πατέρων καθ' ἐκάστην Σύροδορ ἀχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας καρόρας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν (α).

Karōr B'. τῆς ΣΤ'. Οικουμενικῆς Συνόδου.

Ἐδοκεῖ δὲ καὶ τοῦτο τῇ ἀγίᾳ ταύτῃ Συνόδῳ, κάλλιστά τε καὶ σπουδαιότατα, ὡστε μέρειν καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν βεβαίους, καὶ ἀσφαλεῖς, πρὸς ψυχῶν θεραπειῶν καὶ ιατρειῶν παθῶν, τοὺς ὑπὸ τῶν πρὸ ημῶν Ἅγιων καὶ μακαρίων Πατέρων δε-

(α) Οἱ τρεῖς οὗτοι καιόνες ἐκαιγοτομήθησαν αὐθαδῶς ὑπὸ τῶν Μασαλιωτῶν, νεωτερισάντων διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Χανιαρέου μουσικῆς (ἐπικαλουμένης Εὐρωπαϊκῆς), δι' οὓς ψάλλονται ἡδη ἐν αὐτῇ οἱ ὑμνοί τῆς θείας καὶ ιερᾶς λειτουργίας ὑπὸ δυτικῶν καὶ ἀπὸ θυμέλης θεατρικῶν. Πειραθεὶς οὖν ἵτα τούτοις αναχαιτίσω τῆς καινοτομίας ταύτης, ἀπέτυχον· εἰτα δὲ προτρέψας αὐτοὺς, ἵτα καν αἰτήσωσι τὴν ἀδειαν παρὰ τῆς ιερᾶς Συνόδου, καὶ ὡδε ἀπέτυχον, καὶ η προτροπή μου οὐκ εἰσηκούσθη παρ' αὐτῶν, ιοσύντων τὴν Ἐκκλησίαν τῶν ἀγεξάρτητον, καὶ μὴ κειμένην ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ιερᾶς Συνόδου· ἀλλ' ὑπὸ τῆς τοῦ Patriarche des Grecs (V. guide de Marseille).

χθένας καὶ κυρωθέντας, ἀλλὰ μὴν καὶ παραδοθέντας ήμερούματι τῷ ἀγίῳ καὶ εἰδόξῳ Αποστόλῳ καρόντας Καὶ μηδεὶς ἔξεται τὸν προδηλωθέντας καρόντας, ἢ ἀθετεῖ ἡ Εἰ δέ τις ἀλῶ καρόντα τινα τῷ εἰρημένῳ καιροτομῷ ἢ ἀταρέπειν ἐπιχειρῶν, ὑπεύθυνος ἔσται κατὰ τὸν τοιοῦτον καρόντα, ὡς αὐτὸς διαγορεύει τὴν ἐπιτιμᾶν δεχόμενος, καὶ δι' αὐτοῦ ἐρ φτερ πταλεῖ θεραπευόμενος.

Karōn A'. τῆς Z'. Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Τοῖς τὴν ιερατικὴν λαχοῦσιν ἄξιαν, μαρτύριά τε καὶ κατορθώματα, αἱ τῷ καροτομῷ διατάκειν εἰσιν ὑποτυπώσεις ἀς ἀσμέρως δεχόμενοι μετὰ τοῦ θεοφάντορος Δαυΐδ ἄδομεν πρὸς τὸν Δεσπότην θεόν, λέγοντες «Ἐρ τῇ δδῷ τῷ μαρτυρίῳ σου ἐτέρρθην, ὡς ἐπὶ πατρὶ πλούτῳ· καὶ, ἐτετέλω, δικαιοσύνην τὰ μαρτύρια σου εἰς τὸν αἰῶνα» συνέτισθε καὶ ζήσομαι». Καὶ, Εἰς τὸν αἰῶνα ἡ προφητικὴ γνώμη ἐτέλεσται ἡμεῖρ φν.λάσσοις τὰ μαρτύρια τοῦ θεοῦ, καὶ ζῆν ἐν αὐτοῖς, δηλούστι ἀκράδαρτα καὶ ἀσάλευτα διαμέρουσιν, δις καὶ ὁ θεόπτης Μωϋσῆς οὕτω φησιν. «Ἐρ αὐτοῖς οὐκ ἔστι προσθεῖται, καὶ ἀπ' αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἀφελεῖται. Καὶ ὁ θεῖος Απόστολος Πέτρος ἐρ αὐτοῖς ἐγκαυχόμενος βοᾷ. «Εἰς δὲ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακάψαι». Καὶ ὁ Παῦλος φησι. Καὶ ἡμεῖς, ἥτις ἀγγελος ἐξ οὐρανοῦ εναγγείλληται ἡμεῖρ, παρ' δὲ εὐηγγελισάμεθα ὑμῖν, ἀγάθεμα ἔστω. Τούτων οὖρον οὕτως ὅρτων καὶ διαμαρτυρουμένων ἡμεῖρ ἀγαλλιώμενοι ἐπ' αὐτοῖς· ὡς εἴτις εὑροι σκῦλα πολλὰ, ἀσπασίως τοὺς θελούς καρόντας ἐροτεριζόμεθα, καὶ ὀλόχηηροι τὴν αὐτῶν διαταγὴν καὶ ἀσάλευτον κρατήσομεν, τῷ ἐκιεθέντεων ὑπὸ τῷ σαλπίγγῳ τοῦ Πρεύματος, τῷ τὸν πατευφήμων Αποστόλῳ, τῷ τε ἐκ ἀγίων οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ τῷ τοπικῷ συναθροισθεισῷ ἐπὶ ἐκδόσει τοιούτων διαταγμάτων, καὶ τῷ ἀγίῳ Πατέρων ἡμῶν. «Ἐκ δὲ τῷ ἀπαντεῖς καὶ τοῦ αὐτοῦ Πρεύματος αὐγασθέντες, ὥρισαν τὰ συμφέροντα. Καὶ οὐδὲ μὴν τῷ ἀγαθέματι παραπέμπουσι, καὶ ἡμεῖς ἀγαθεματιζομενοὶ οὐδὲ τῷ καθαιρέσει, καὶ ἡμεῖς καθαιροῦμενοὶ οὐδὲ τῷ ἀφορισμῷ, καὶ ἡμεῖς ἀφορίζο-

μενοὶ οὐδὲ τῷ ἐπιτιμῷ παραδιδόσαι, καὶ ἡμεῖς ὡσαντως ὑποβάλλομεν. Αγιλάργυρος γάρ δὲ τρόπος, ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν δὲ βεβηκὼς εἰς τρίτον οὐρανὸν, καὶ ἀκούσας ἄγρητα φήματα, Παῦλος δὲ θεῖος Απόστολος διαφέρηδηρ βοᾷ.

«Ἐπὶ τῶν ιερῶν κανόνων ἐν Μασσαλίᾳ διωρίσθησαν ἐκ τῆς ἀδελφότητος τρεῖς πρὸς ἔξειναν αὐτῶν· οὗτοι δὲ ἐγκύψηντες εἰς βρύσειν μελέτην, ἀλλὰ μὴ συνιέντες αὐτοὺς, οὐδέποι εὑρόντι τὸ κωλύον τὴν Χαβιάρειον μουσικήν. Διὸ ἀποφανθέντες εἶπον, ὅτι εἰς οὐδένα κανόνα προσκρούομεν νὰ εἰσαγάγωμεν αὐτὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν· καὶ οὕτω δράξαντες εἰσῆγαγον αὐθαδῶς. Φεῦ, τοῖς καινοτόμοις! εἰ πᾶσα παράδοσις, κατὰ τὸν θεῖον Παῦλον, καὶ παρακοὴ ἐλαβγεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν» (α). αὐτὴ δὲ ἐκείνη ἀναμένει πάντα καινοτόμον, νεωτεριστὴν, παραβάτην καὶ παρήκοον, ὡς λέγει καὶ ὁ θεῖος Ἰάκων; αἵστις ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἐνὶ, γέγονε πάντων ἔνοχος» (β).

«Αλλά» οἱ προτεθέντες κανόνες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀρχοῦσιν, ἵνα διδάξωσι καὶ φωτίσωσιν οὐ μόνον τοὺς Μασσαλιῶτας, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Αὐστρίᾳ παροικοῦντας «Ἐλληνας, καὶ κυρίως τὸν ἐν Μαγκεστρίᾳ Κύριον Γ. Ν. Μαντζαβίνον ἀρθογράφον, δις ἐν τῷ φύλλῳ τῆς Ἐλπίδος, ἀριθ. 850 τῆς 10 Απριλίου 1856, ἡγόρευσε περὶ τῶν ἐν ταῖς εἰρημέναις χώραις ἐξ Ἐλλάδος ἀποδημησάντων καὶ ἐν αὐταῖς διαμεινάντων Ἐλλήνων, καὶ πρῶτος ἐτόλμησε νὰ γράψῃ πρὸ δύο ἐνικυτῶν κατὰ τὴν Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς καὶ ὑπὲρ τῆς φραγκικῆς; ἦτοι τῆς τοῦ Ἰω. Χαβιαρᾶ, ἐγκωμιάζων καὶ ἐπαινῶν αὐτὸν, ὅτι συνεισέφερε μέγα ἀγαθὸν εἰς τὸ ἔθνος του, τούτεστι τὴν καινοτομίαν. Ο Μαντζαβίνος ὄρμώμενος, φίλε ἀναγνῶστα, ἀπό τινος φίλου του Ἀγγλου ἔγραψεν ἐν τῇ Ἐλπίδι διῆθος του δῆθεν εἶπεν, ὅτι ἡγνόει ὁποίαν καταγωγὴν ἡ μουσικὴ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, Ἐβραϊκὴν ἢ Τουρκικὴν, ἔχει. Ἐπίτρεψόν μοι, Κύριε Μαντζαβίνε, νὰ σοὶ εἴπω, ὅτι, ἀν καὶ ἡ θυμέλη τῆς Μαγκεστρίας ἦναι ὡς καὶ ἡ τῆς Μασσαλίας, ἐγὸς λέγω

(α) Ἐβρ. 6'. 2. (β) Ἰάκ. 6'. 10.

σοι διευσυστολῆς, ὅτι μόνον τὸ κλείχορδόν σου, δι' οὗ ἐσήμανες τὸ ἀρχαῖον μέλος εἰς τὸν φίλον σου, ἐλλείπει ἐκεῖθεν, καὶ αἱ ὑδροσύριγγες (τουρκ. ἀργελέδες). Τοταῦτα ἔχριναμεν δέον νὰ σημειώσωμεν ὡδε πρὸς διατάξεις τῆς βαθείας σου λύπης· ἡμεῖς δικιῶμεν τὴν ἀφήσης τοὺς ξένους καὶ τὴν εὐγένειαν αὐτῶν, τὰ πάτρια σεβόμενος ἐν ἀλλοτρίᾳ γῇ· καὶ δεύτερον νὰ μὴ λυπήσαι, διότι κατὰ τὸν σοφὸν Σιράχ « ἀπὸ λύπης ἔχεινει θάνατος » (α). ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν σοφὸν Σολομῶντα βλάπτεις τὴν καρδίαν σου « ὥσπερ σῆς ἴματίῳ, λέγει, καὶ σκώληξ ἔύλῳ, οὗτο καὶ λύπη ἀνδρὸς βλάπτει καρδίαν » (6). Η δὲ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν θέλει συσκεφθῆ μετὰ τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας περὶ τοῦ θέματος τῆς μουσικῆς, καὶ αὐτὴ ἡ Σ. Κυβέρνησις. — Ἀλλὰ καὶ διατριβὴν (ἐκ Μαγκεστρίας 30 Δεκεμβρίου 1857) ἀνέγνωμεν ἐν τῷ φύλλῳ τοῦ Λιῶνος ('Αριθ. 1589, δ 'Ιανουαρίου 1858), ἐν ᾧ ἐκθέτει ἐμπεριστατωμένως « εἰς τῶν ἀγαπώντων τὴν εὔχλειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους » τὴν γένεσιν τῆς Χαοιαρέίου μουσικῆς· ἀλλ' ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν τὸν ύλικὸν κχιρὸν, ἵνα πλειώ κατατρίψωμεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ διὰ τοῦτο παραλείπομεν πᾶσαν τὴν περὶ αὐτῆς περαιτέρω συζήτησιν τοῖς εἰδημονεστέροις. Ἐγὼ δὲ ὁ ἐν ἐλαχίστοις χληρικὸς σημειῶ μόνον, ὅτι ἐπὶ τοσοῦτον σπουδαιοτάτου ἀντικειμένου τά τε Πατριαρχεῖχ καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὄφελουσι νὰ δῶσωσι προσοχὴν καὶ ἀναγκαιόσωσι τὴν ῥοὴν τῆς Εὐρωπαίας μουσικῆς, ἵνα μὴ πλησιέστερον ἰδωμεν παραδόξως τοὺς ὑπὸ τοῦ Β. Ῥανδχάρτιγγερ καὶ τοῦ Πράϋερ κλειδοχυμβαλικῶς μελουργηθέντας ὑμνους τῆς θείας καὶ ιερᾶς λειτουργίας ἡμῶν καὶ ψαλλομένους θεατρικῶς ἀπὸ θυμέλης ἀντὶ τῶν ὑπὸ τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ τοῦ Κοσμᾶ μελωδγθέντων, οἵτινες ἀνεφύησαν ἐν Βιέννῃ τῆς Αύστριας κατὰ τὸ 1844 (δρα Λιῶνα ἀριθ. 1589), Τεργέστη, καὶ μετηνέχθησαν εἰς Ἀγγλίαν, Γαλλίαν (27 'Ιανουαρίου 1855 εἰσήχθησαν τὰ Ῥανδχάρτιγγερικὰ μελουργήματα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Μασσαλίας) καὶ Ἀλεξάνδρειαν ὡς πληροφοροῦμαι νῦν.

(α) Σιρ. λή. 19. (6) Παρ. κέ. 20.